

همزاد عاشقان جهان

شامل: نگاهی تحلیلی به زندگی، افکار
و اشعار قیصر امین پور شاعر این زمانه

مؤلف: روح الله مسعود پوری

سرشناسه

مسنودپوری، روح الله، ۱۳۵۸

عنوان و نام پدیدآور

همزاد عاشقان جهان شامل: نگاهی تحلیلی به زندگی، افکار و اشعار قیصر امین پور شاعر این زمانه

مشخصات نشر

تهران، فکور، ۱۳۹۴.

مشخصات ظاهری

۲۷۴ ص.

شابک

۹۷۸-۹۶۴-۸۸۳۱-۶۶-۵.

وضعیت فهرست نویسی

فیبای مختصر

یادداشت

فهرست نویسی کامل این اثر در نشانی: <http://opac.nliai.ir> قابل دسترسی است.

یادداشت

صفحه شماره ۱۰ صفحه ابتدای کتاب به صورت ابجد می باشد.

شماره کتابشناسی ملی

۳۷۸۵۸۷۹

ناشر: انتشارات فکور

عنوان کتاب: همزاد عاشقان جهان

مؤلف: روح الله مسعودپوری

ویراستار: ابراهیم رفیعی، حسن ناظری

قطع: وزیری - چاپ اول (بهار ۱۳۹۴)

تیراژ: ۱۵۰۰ - قیمت: ۱۵۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۸۸۳۱-۶۶-۵

تلفن: ۰۲۱-۸۸۵۴۷۵۴۹

نمابر: ۰۲۱-۸۸۵۴۷۵۵۰

پیامک: ۰۹۱۲۶۸۷۹۴۱۴

بایگاد اینترنتی: www.fakor.ir

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۱	فصل اول نگاهی گذرا به زندگی و آثار قیصر امین پور
۱۲	۱-۱ درآمد
۱۴	۲-۱ زندگینامه
۱۷	۳-۱ سال شمار زندگی و آثار قیصر امین پور
۲۰	فصل دوم عاطفه در اشعار قیصر امین پور
۲۱	۱-۲ عاطفه در تنفس صبح
۳۶	۲-۲ عاطفه در آینه های ناگهان
۵۸	۳-۲ عاطفه در گلها همه آفتابگردانند
۸۵	۴-۲ عاطفه در دستور زبان عشق
۹۵	فصل سوم زمینه های تخیل
۱۰۲	فصل چهارم صور خیال در شعر قیصر امین پور
۱۰۳	۱-۴ صور خیال در شعر قیصر امین پور
۱۰۳	۲-۴ تشخیص
۱۰۹	۳-۴ تشبیه
۱۱۷	۴-۴ استعاره
۱۲۱	فصل پنجم عناصر سازنده ی صورخیال در شعر قیصر امین پور
۱۲۲	۱-۵ طبیعت
۱۲۶	۲-۵ اشیاء محسوس غیر طبیعی
۱۲۸	۳-۵ موجودات وهمی
۱۲۹	۴-۵ عنصر رنگ و حس آمیزی
۱۳۰	۵-۵ اسطوره ها ، افسانه ها ، داستان پیامبران و امامان
۱۳۲	۶-۵ نام فصل ها و ماء ها

فصل ششم هماهنگی زمینه های عاطفی و تصویری

۱۳۳

فصل هفتم زبان در شعر قیصر امین پور

۱۴۳

۱۴۴

۱-۷ زبان در شعر قیصر

۱۴۶

۲-۷ دایره ی لغات

۱۴۸

۳-۷ ترکیبات

۱۵۰

۴-۷ ویژگی فعل ها

۱۵۳

۵-۷ فعل های ساده

۱۵۵

۶-۷ فعل های پیشوندی

۱۵۸

۷-۷ فعل های مرکب

۱۶۰

۸-۷ عبارت های فعلی

۱۶۲

۹-۷ ویژگی های دیگر زبان شعر قیصر

۱۷۲

۱۰-۷ ترکیبات زبانی دیگر

۱۷۳

۱۱-۷ نارساییهای زبانی

۱۷۷

فصل هشتم جنبه های بلاغی

۱۷۸

۱-۸ جنبه های بلاغی

۱۸۰

۲-۸ تقدم و تأخير اجزای جمله

۱۸۲

۳-۸ تکرار و حذف

۱۸۷

۴-۸ ایجاز

۱۹۰

۵-۸ شناخت کلمه

۱۹۴

۶-۸ پارادوکس یا بیان نقیضی

۱۹۸

۷-۸ تغییر زبان به اقتضای حال و مقال

۲۰۱

۸-۸ کاربرد صنایع بدیع

۲۰۲

۱-۸-۸ تلمیح

۲۰۳

۲-۸-۸ تناسب (مراعات النظیر)

۲۰۴

۳-۸-۸ تضمین

۲۰۵

۴-۸-۸ اغراق

۲۰۶

۵-۸-۸ ایهام تناسب

۲۰۶

۶-۸-۸ ارسال المثل

۲۰۷	فصل نهم موسیقی شعر قیصر امین پور
۲۰۸	۱-۹ موسیقی شعر قیصر امین پور
۲۰۹	۲-۹ موسیقی بیرونی (عروض)
۲۲۸	۳-۹ موسیقی درونی (بدیع لفظی)
۲۲۹	۱-۳-۹ تکرار واج
۲۳۰	۲-۳-۹ تکرار لفظ
۲۳۳	۳-۳-۹ تکرار بیش از یک کلمه
۲۳۴	۴-۹ ۱- موسیقی کناری (قافیه)
۲۳۸	۲-۴-۹ ردیف
۲۴۲	فصل دهم تجلی آیات قرآن در اشعار قیصر امین پور
۲۴۳	۱-۱۰ تجلی آیات قرآن در اشعار قیصر امین پور
۲۴۵	۲-۱۰ تجلی واژگانی
۲۵۲	۳-۱۰ تجلی تضمینی
۲۵۲	۴-۱۰ تجلی تلمیحی
۲۵۷	۵-۱۰ تجلی ساختاری قرآن در اشعار قیصر امین پور
۲۵۹	فصل یازدهم جلوه های ادبیات پایداری در آثار قیصر امین پور
۲۷۰	منابع و مأخذ

چکیده

با توجه به تعاریف ارائه شده درباره‌ی نقد و نقاد، نقد در حوزه‌ی علوم انسانی و ادبیات به بررسی ویژگی‌های آثار هنری و به نقش پدیدآورندگان آن‌ها در خلق این آثار می‌پردازد. این امر زمانی در مسیر صحیح خود جریان می‌یابد که محقق با استفاده از روش‌های مشخص و اهداف معین به بررسی و تحلیل این آثار بپردازد.

اگر این روش‌ها و اهداف، صادقانه و با صداقت صورت پذیرد و محقق از ابزارهای کافی و وافی در حوزه‌ی فعالیت خود برخوردار باشد، نقد او خود به یک «نوع ادبی» جذاب بدل خواهد گشت و میزانی خواهد شد برای داور، درباره‌ی آثار دیگر.

در این پژوهش سعی بر آن بوده است تا شخصیت و آثار قیصر امین‌پور و جایگاه او در شعر پس از انقلاب مورد ارزیابی و تحلیل قرار گیرد. زیرا قیصر امین‌پور از نادر چهره‌های شعر معاصر است که درباره‌ی شخصیت و اشعار و آثار او اجماع نظری بین اکثریت گروه‌های فکری و سیاسی حاضر در جامعه ما وجود دارد. لذا در پژوهش حاضر پس از نگاه گذرا به زندگی و شخصیت قیصر امین‌پور زمینه‌های مختلف شعر او را که منجر به کسب چنین جایگاهی شده است مورد تحلیل قرار دادیم، تا بدین وسیله شگردهای هنری و هنجارگریزی‌های متفاوت او را که سبب خلق بارهای از اشعار ماندگار گشته است، روشن نماییم.

تجربیات قیصر در زمینه‌های فکری و عاطفی، نحوه‌ی به‌کارگیری و کاربرد عناصر زبانی، نحوه‌ی شکل‌گیری تخیل و صورخیال در اشعار او و همچنین عناصر تشکیل دهنده‌ی صور خیال، هماهنگی‌های تصویری و عاطفی و بررسی دقیق جنبه‌های بلاغی و موسیقی شعر او از موضوعاتی است که در این پژوهش در یازده فصل جداگانه به دنبال روشن ساختن آن بوده‌ایم تا بدین طریق درک درستی از اشعار قیصر امین‌پور ارائه گردد.

نکته‌ی قابل تأمل دیگر خلق آثار ماندگار توسط قیصر در حوزه ادبیات آیینی و الهام از قرآن است. لذا شناخت زمینه‌های شکل‌گیری و خلق این آثار و سرچشمه‌های تأثیر آن‌ها در شعر قیصر از جمله امور دیگری است که نگارنده به دنبال روشن ساختن آن بوده است. علاوه بر موارد فوق جایگاه و نقش قیصر در خلق «ادبیات پایداری» نیاز به بررسی و تحلیل دارد. به همین منظور به این امر نیز در فصل جداگانه‌ای پرداخته شده است.

مقدمه

با آغاز اعزام دانشجویان ایرانی به خارج از کشور و رواج صنعت چاپ و همچنین چاپ نخستین روزنامه در ایران، در کنار تأسیس دارالفنون و ترجمه‌هایی که از زبان‌های فرنگی به زبان فارسی صورت گرفت و همراه شدن این امور با تحولات اقتصادی و گسترش راه‌ها و ارتباطات زمینه‌های شکل‌گیری و تحول فکری و فرهنگی آرام آرام در ایران آغاز گردید.

متفکران و ادیبان در رونق این تحولات نقش اساسی داشتند به طوری که اشخاصی چون ملک الشعراء بهار با سرودن اشعاری چون ابیات زیر:

«یا مرگ یا تجدد و اصلاح

راهی جز این دو بیش وطن نیست

ایران کهن شده سراپای

درمانش جز به تازه شدن نیست»^۱

مردم را در طی این مسیر ترغیب می‌کردند و اذهان آن‌ها را آماده‌ی پذیرش تغییرات و تحولات می‌نمودند. ابیانی چون بیت‌های بالا بیش از پیش نیاز مبرم به تغییر را در تمام شئون زندگی مردم به ویژه در میان جامعه‌ی شهری نشان می‌داد.

یکی از این زمینه‌های آماده‌ی تحول ادبیات بود. تحولات اجتماعی نشان داده بود راهی برای بازگشت به گذشته وجود ندارد مضامین فرخی و عنصری و عسجدی دیگر نیازی از نیازهای جامعه را برآورده نمی‌کند. این بار شاعران و ادیبان باید با مردم همراه می‌شدند و همگام و همسفس با تحولات انقلاب مشروطه به آیین‌های برای بازتاب تحولات فرهنگی، زبانی و فکری آن ایام بدل گشتند.

شور مشروطه در ایران مسائل جدیدی را وارد عرصه‌ی ادبیات فارسی کرده بود شاعرانی چون عارف قزوینی، میرزاده‌ی عشقی و ... دیگر در حصار تنگ چند صد ساله‌ی قالب‌ها و مضامین گذشته آرامشی نداشتند باید بندها را می‌گسستند و رها می‌شدند. سرانجام نیز این چنین شد با ظهور چهره‌های نوپرداز دیگری چون تقی رفعت، جعفر خامنه‌ای، ابوالقاسم لاهوتی و شمس کسمانی انتظارات تازه‌ای از ادبیات فارسی در اذهان در حال شکل‌گیری و نمو بود.

این انتظارات در کنار صداهای خاصی که از شعر مشروطه به گوش می‌رسید گام به گام شعر فارسی را در مسیر تازه‌ای وارد می‌کرد. صدای «آزادی» که رساترین صدای شعر مشروطه بود سرانجام با ظهور نیمای و خلق «فسانه» و قطعاتی دیگر که توسط او سروده شد. شعر فارسی را از قالب‌ها و مضامین قراردادی و تحمیلی رها ساخت.

۱- صوری، محمد تقی، دیوان اشعار ملک الشعراء بهار، ص ۲۳۳

علاوه بر این «شعر نیمایی از آغاز، پیام‌آور ارزش‌های تازه‌ای برای انسان ایرانی بوده است. گسترش این ارزش‌ها می‌توانسته است آفاق انسان‌دوستی کهن فرهنگ ما را به چشم‌اندازهای انسانی نو ببیوندد.»^۲ نیما با تغییر رویکردهای شعر فارسی نه تنها قالب تازه‌ای ارائه داد بلکه محتوای شعر او نیز متناسب با موقعیت انسان معاصر متحول گشت. این تحول از نگاه متفاوت و فکورانه‌ی او نسبت به انسان ناشی می‌شد که از ابعاد گسترده‌تر و عمیق‌تری برخوردار بود.

اما ظهور شاملو با آن تفکرات و دیدگاه‌های متفاوت، نقطه‌ی عطفی در مسیر حرکت تازه‌ی شعر فارسی بود. شاملو علاوه بر مبارزه با استبداد خفقان‌آور حاکم بر ذهنیت جمعی، با حاکمان مستبد نیز به چالش پرداخت. او در مسیر شعر رو به کمال خود، یادگارهای ارزنده در زبان فارسی خلق کرد. به طوری که در اصالت آن‌ها هیچ شک‌نی‌توان داشت. مهدی اخوان ثالث نیز هرچند در ذهنیت گذشته و حال معلق بود، اما اشعار ماندگاری از خود به یادگار گذاشت. این دوران امتیاز درخشان دیگری نیز دارد و آن ظهور فروغ فرخزاد است که با تولد دوباره‌ی خود ذهنیتی کاملاً متفاوت از زن در تاریخ ادب فارسی ارائه داد. او به ارزش‌های پایدار و اصیلی دست یافت که نه تنها در جامعه‌ی ایرانی ناب و نادرند بلکه به جرأت می‌توان گفت شاید هرگز دیگر در جامعه‌ی ما چنین چهره و چنین شخصیتی ظاهر نشده است. مسائلی که فروغ در شعرش به تصویر می‌کشد تجلی صداقت، اصالت عاطفه و احساس اوست اموری که شعر او را به جوهری حقیقی و ناب بدل می‌کند.

روند حرکت شعر معاصر در سایه این شاعران و چند چهره‌ی دیگر قرار گرفته بود. اما با وقوع انقلاب اسلامی ۵۷ و ظهور آرمان‌ها و ارزش‌های متفاوت که در تب انقلاب و تحولات بعدی در حال تکوین بودند عده‌ای از شاعران جوان راه تازه‌ای را آغاز نمودند. این شاعران با وارد کردن آرمان‌های انقلابی به شعر یک چند درخشیدند اما دولت بسیاری از آن‌ها مستعجل بود. با این حال در بین این شاعران چند چهره نادر با گذشت زمان و روبرو شدن با حقایق و واقعیت‌های جدید، گام در مسیر تازه‌ای گذاشتند. قیصر امین‌پور از جمله این شاعران بود. او که از همان آغاز نوجوانی درگیر تحولات اجتماعی شده بود و در بسیاری از حوادث پس از انقلاب حضور فعال داشت، به دلایلی روشن، مسیر خود را از طیف‌های شعارزده و تندرو جدا نمود. او در مسیر جست و جو برای یافتن حقایق ماندگار بارها راه خود را تغییر داد از مطالعات دامن‌شکی گرفته تا مطالعات اجتماعی، هیچ یک برای او آرامشی به همراه نیاورد. سرانجام دنیای ادبیات پناهگاه او گردید. تا ضمن پاسخ دادن به نیازهای روحیش به تجربیات تازه‌ای در درک حقایق انسانی دست یابد. هر چند تجربیات ادبی او منحصر به یک حوزه نمی‌شد، و او در کنار انتشار مجموعه‌های جذبی برای مخاطبان بزرگسال خود در حوزه ادبیات کودکان نیز به چهره‌ی ماندگار و شناخته شده تبدیل شد.

۲- مختاری، محمد، انسان در شعر معاصر، ص ۲۹

قیصر چهار دفتر شعر برای مخاطبان بزرگسال خود به یادگار گذاشت در این چهار دفتر او مسیر پرفراز و نشیبی را پشت سر گذاشت از اولین دفتر شعر او «تنفس صبح» که بازتاب آرمان های انقلابی اوست - و در پاره ای موارد عجولانه نیز هست - تا آخرین دفترشعریش «دستور زبان عشق» راهی طولانی را طی کرد . راهی که حقیقتاً قیصر در آن به جوهره ی شعری دست می یابد به طوری که پس از چاپ این اشعار جایگاه شعری او در بین شاعران پس از انقلاب اگر بی نظیر نباشد بسیار والا و قابل تحسین است . این جایگاه علاوه بر شعر های درخشان و ماندگار حاصل شخصیت استثنایی ، متین ، با وقار ، صادق ، صمیمی و یکرنگی او و همچنین روح نجیبش است . ویژگی هایی که او را محبوب اکثر گروه های فکری و سیاسی فعال در کشور ما کرده است .

چنین ویژگی هایی انگیزه ای شد تا ما در بازده فصل جداگانه به بررسی ، نقد و تحلیل اشعار او بپردازیم

www.ketab.ir